

Otevřený dopis ministrovi životnímu prostředí s požadavky na reformu EIA

6.5.2025 - | Arnika

Vážený pane ministře, obracíme se na Vás jako na ministra s reputací člověka, který životní prostředí chápe nejen jako politické téma, ale také jako hodnotu samu o sobě.

Posíláme Vám proto naléhavou výzvu k reformě procesu posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), který je klíčovým

nástrojem ochrany životního prostředí a zdraví občanů České republiky.

Jako zástupci veřejnosti, odborníci a lidé, kterým není lhostejný stav životního prostředí, vnímáme, že současný systém má závažné nedostatky. Mezi ně patří například:

- nedostatečné zohlednění aktuálních poznatků a nedostatečná kvalita odborných studií.
- chybějící pravidelné přezkoušení odbornosti a nezaujatosti posuzovatelů.
- častý střet zájmů investorů, zpracovatelů, posudkářů a úředníků.
- politické ovlivňování nad rámec podaných vyjádření.
- krátké a nevhodně načasované lhůty pro připomínkování komplexních záměrů.
- invariantně předkládané záměry.
- absence včasného a účinného soudního přezkumu stanoviska EIA.
- nedostatečné posouzení souladu s mezinárodními a národními závazky.
- nedostatečné (jen formální) vypořádání připomínek.
- nedostatečná komunikace a nízká informovanost s obyvateli dotčených oblastí.

Proto vás žádáme, abyste využil svou politickou pozici a podpořil konkrétní změny, které povedou k větší odbornosti, transparentnosti a účinnosti celého procesu. Naše návrhy jsou tyto:

1. Vyšší odbornost a aktuálnost při posuzování EIA

Vědecké poznatky se neustále vyvíjejí, ale proces EIA za nimi často zaostává. Požadujeme, aby posuzování vlivů na životní prostředí odpovídalo nejnovějším vědeckým poznatkům a nezaměřovalo se pouze na plnění zákonných limitů, ale reflektovalo i potenciální rizika spojená s látkami, které současná legislativa ještě nezohledňuje. Zároveň je nutné, aby osoby s akreditací pro posuzování EIA pravidelně – například každých 5 až 10 let – procházely přezkoušením, a aby se přestalo udělovat souhlasné stanovisko v případech, kdy dokumentace odkazuje na neexistující nebo nefunkční referenční zařízení. Prodlužování stanovisek EIA musí zohledňovat aktuální vědecké poznatky a legislativní požadavky. Po uvedení záměru do provozu by mělo být povinné porovnávat skutečné emise s údaji uvedenými v EIA, a v případě výrazných rozdílů umožnit revizi závazného stanoviska.

2. Prevence střetu zájmů

Nezávislost posuzovatelů je zásadní pro důvěryhodnost celého procesu. Posudky by měli vypracovávat prokazatelně nezávislí odborníci bez vazeb na investora nebo zpracovatele dokumentace, a nesmí je zpracovávat osoby, které se podílely na jakékoli dokumentaci pro daného investora. Ministerstvo musí aktivně kontrolovat možné střety zájmů mezizpracovateli dokumentací, ministerskými úředníky, posuzovateli a investory, prověřovat vztahy úředníků s investory a zavést přísné sankce za jejich neohlášení. Současně musí zavést účinný dohledový a kontrolní mechanismus, který umožní průběžné vyhodnocování nezávislosti posuzovatelů, včetně systému náhodného hodnocení kvality posudků nezávislou odbornou komisí zřízenou při MŽP. Politici nesmí do procesu EIA zasahovat nad rámec oficiálně podaných vyjádření ze strany samospráv. Veřejnost má právo vědět, že

rozhodnutí nejsou ovlivněna ekonomickými či politickými zájmy na úkor životního prostředí.

3. Transparentnost, veřejná participace a samostatný soudní přezkum

Proces EIA musí být přístupný a spravedlivý. Lhůty pro vyjádření je zapotřebí prodloužit na více než 30 dní dle rozsahu záměru, prodloužovat je o dobu svátků a prázdnin a nezveřejňovat dokumentace v exponovaných obdobích, jako jsou letní a zimní prázdniny. Zveřejnění musí být oznámeno nejméně 10 dnů před začátkem lhůty. Každá dokumentace by navíc měla obsahovat srovnání alespoň dvou variant vedle nulové a shrnutí informací musí být srozumitelné, jinak musí být dokumentace vrácena k přepracování. U rozsáhlých záměrů požadujeme rozšířenou participaci, včetně veřejných slyšení. Zároveň je nezbytné, aby byl umožněn samostatný soudní přezkum již po vydání stanoviska EIA. Dle stávající legislativy nelze totiž zrušit nezákonné stanovisko EIA ani v navazujícím řízení, respektive žalobě proti stavebnímu povolení. To je v rozporu se směrnicí EIA, která vyžaduje včasný a účinný soudní přezkum.

4. Soulad s národními a mezinárodními závazky

Česká republika se zavázala k ochraně klimatu, biodiverzity a plnění cílů udržitelného rozvoje prostřednictvím řady mezinárodních úmluv a národních strategických dokumentů. Proces EIA by měl tyto závazky aktivně promítat do hodnocení projektů a zajistit, aby nedošlo k jejich obcházení. Posuzování musí zahrnovat vyhodnocení souladu s mezinárodními úmluvami a strategickými dokumenty ČR a EU. Každý posudek by měl uvádět, zda a jak projekt přispívá k dosažení klimatické neutrality a dalších environmentálních závazků ČR.

5. Informační systém EIA je zastaralý

Upozorňujeme také na dlouhodobě nevyhovující stav informačního systému EIA na portálu CENIA. Ten je nejen zastaralý a uživatelsky nepřívětivý, ale především neodpovídá současným technickým standardům. Veřejnosti chybí základní funkce, jako je možnost filtrovat záměry podle území (např. kraj, obec či katastr) nebo nastavit automatická upozornění na nové záměry v dané oblasti zájmu. Občané jsou tak nuceni zdlouhavě a ručně procházet desítky položek, aby zjistili, zda se jich nějaký záměr týká. Zásadním problémem je také roztržičnost informací. Informační systém není provázaný s dalšími navazujícími řízeními a řada dokumentů se vůbec neobjevuje na centrálním portálu – zůstává pouze na úředních deskách jednotlivých úřadů. Veřejnost je tak nucena sledovat více zdrojů najednou, aby měla alespoň částečný přehled o vývoji konkrétního záměru. Tento stav významně omezuje dostupnost informací, snižuje transparentnost celého procesu a ztěžuje veřejnosti možnost včasného a efektivního zapojení.

6. EIA nesmí být formalita

Extrémně nízký počet nesouhlasných stanovisek vyvolává otázky, zda je proces EIA skutečně účinný, nebo pouze formální. Přípomínky nebyvají dostatečně a řádně vypořádány. Požadujeme, aby MŽP provedlo analýzu příčin tohoto stavu, zveřejnilo analytické podklady, ze kterých při vydání stanovisek vychází a přijalo opatření pro důslednější a transparentní posuzování projektů.

Na nedostatky procesu EIA a české legislativy v oblasti životního prostředí dlouhodobě upozorňuje také Evropská komise. Zvláštní zpráva Evropského účetního dvora z r. 2020 uvádí, že Česká republika čerpala na hlavní síť TEN-T pouze 15% prostředků z evropských fondů. Několik velkých důležitých projektů nebylo financováno z důvodu nesouladu s evropskou legislativou. Evropský soudní dvůr vyčíslil tuto ztracenou příležitost až na 160 miliard Kč. V roce 2022 Evropská komise ve Zprávě o provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí v Česku konstatovala: „Novelizovaná směrnice EIA dosud nebyla správně provedena do vnitrostátního práva.“

Vážený pane ministře, věříme, že ochrana životního prostředí je jednou z vašich priorit. Reforma procesu EIA není jen technickou úpravou existujících pravidel, ale morální

povinností vůči budoucím generacím. Jsme připraveni vám nabídnout odbornou podporu a konstruktivní spolupráci při přípravě konkrétních změn.

S respektem a nadějí na brzkou odpověď,

Alternativa středočeské D3

Arnika

Asociace pro bezpečné potraviny, z. s.

AutoMat, z. s.

Autocamp Sedmihorky, v. o. s

Beleco

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, z.s.

Čimice žijí

ČSOP Bukovina

ČSOP Křižánky

ČSOP SosnováDěti Země

Dovolme si vědět

EUROSOLAR.CZ

Greenpeace ČR

Hnutí Brontosaurus

Hrdlořezská zvonička

Koridor D8

Krajinohled

Libocké občanské sdružení

Na mysli

Nad Drahaňským údolím

Nadační fond Mosty a prameny

NaZemi, z.s.

Nesehnutí Brno

Občané Malhostovic za Optimalizovanou D43

Občané za ochranu kvality bydlení v Brně-Kníničkách, Rozdrojovicích a Jinačovicích

Občanské sdružení Bubeneč

Občanské sdružení Dolní Dunajovice proti R 52

Permanent

Platforma za kvalitní dopravní infrastrukturu

Pozemkový spolek Sedmihorské mokřady

Proti-plotu

Re-set: platforma pro sociálně-ekologickou transformaci

Rokytko žijeSázíme stromy

SOS Český ráj

Spolek Fotoklub Safír Turnov

Spolu na Petřínách

Spolek Obchvat

Spolek přátel pro lepší život na Praze 8

Spolek pro Ďáblice

Společně pro šestku

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ)

Spolek rodáků a přátel Turnova

Spolek Sedmihorky

Spolek Šárecké údolí

Spolek Tisovka

Spolek za zachování krajiny obce Sosnová

Spolek Za zdravý život Hornobenešovska
Středisko ekologické výchovy Český ráj z. s
ZA LEPŠÍ CHABRY
Za lepší životní prostředí
Za Rovensko v Českém ráji
ZAzemí
Zdravé životní prostředí
Zelená Čáslav
Zelený kruh

<https://arnika.org/novinky/otevreny-dopis-s-pozadavky-na-reformu-procesu-posuzovani-vlivu-na-zivotni-prostredi-eia>